

Een cultuursociologische benadering van ethnocentrisme

Onbekend en onbemind

Boek De impact van migratie is bepalend voor de manier waarop we de samenleving ervaren. Niet iedereen is mee. Velen voelen zich vervreemd. Ons collectief en individueel welzijn wordt belaagd door achterstelling, ongelijkheid en angst.

Maar wat verstaan we juist onder 'de vreemde'? **Tekst Harold Polis**

Socioloog Mark Elchardus (VUB) ontwikkelde in de jaren 'go het sleutelbegrip 'maatschappelijk onbehagen'. Dat werd toen bijna exclusief gelinkt aan racisme en de opkomst van extreemrechts. Een van de factoren die het onbehagen versterkten, was volgens Elchardus de verdrukking van laaggeschoolden in onze kennismaatschappij. In alle onderdelen van het maatschappelijke leven wordt van laaggeschoolden een kennisniveau verwacht dat ze niet aankunnen. Dit gevoel van onbehagen uit zich dan op twee punten: een pessimistisch toekomstbeeld en een gevoel van onveiligheid, van angst voor het vreemde. In *Vreemden. Naar een cultuursociologische benadering van ethnocentrisme* tracht Elchardus, samen met een aantal collega-sociologen, te bepalen wat racisme vandaag betekent.

In *Vreemden* wordt vooral gezocht naar verklaringen en oplossingen voor etnische vooroordelen. In zijn besluit pleit Elchardus voor democratische, participatieve scholen, voor het milderen van de segregatie tussen onderwijsvormen, voor het vermijden van concentratiescholen. Bij veel sociologisch onderzoek naar racisme werd vroeger vooral gekeken naar de materiële condities waarin mensen leven. Voor de auteurs van *Vreemden* blijken die echter niet meer zo belangrijk als verklaring. Daarom worden in dit boek de culturele verklaringen centraal geplaatst. Welke factoren beïnvloeden de manier waarop mensen denken en voelen over anderen?

De centrale stelling in het boek is helder: etnische vooroordelen zijn een manier om onze eigen kwetsbaarheid te verwerken in een wereld die bedreigender wordt. Je hoeft niet arm te zijn om je kwetsbaar te voelen. Je kan ook chronisch ziek zijn of behoeftig. En wat met de ruim 8% eenzame mensen in onze samenleving? De kwetsbaarheid neemt toe. De vergrijzing en onze bikkelharde kenniseconomie dragen hiertoe bij. Niet iedereen kan volgen. Er is een grote groep mensen die geen antwoorden vindt en niet meer weet wie ze moet vertrouwen. De verklaring van

die negatieve omstandigheden wordt vaak gezocht bij de dreigende aanwezigheid van vreemden.

Alle auteurs van het boek trachten zo helder mogelijk onder woorden te brengen hoe racisme werkt en tot stand komt. Ze baseren zich daarbij op sociologisch onderzoek en noteren niet zelden verrassende resultaten. De manier waarop we racistisch worden, heeft volgens de auteurs niet te maken met de vermeende aangeboren slechtheid van de mens, maar wel met opvoeding en scholing. En zelfs het mediagebruik of het fameuze opleidingsniveau van de moeder moet het als bepalende factor afleggen tegen de middelbare school. Nog steeds worden we daar werkelijk gevormd tot mensen. Het is in de middelbare school dat we ons ethiek eigen maken, een levensfilosofie en communicatieve vaardigheden. Een opvallende conclusie is ook dat de rol van de leraar in het beroepsonderwijs vele malen belangrijker blijft dan in het ASO. Elchardus: "Het secundair onderwijs is een belangrijke, misschien wel de cruciale spelverdeler in onze samenleving."

Van laaggeschoolden wordt een kennisniveau verwacht dat ze niet aankunnen.

- ▶ *Mark Elchardus en Jessy Siongers (red.), Vreemden. Naar een cultuursociologische benadering van ethnocentrisme, LannooCampus, 2009, 336 p., € 34,95. ISBN 978 90 2098 686 0*
- ▶ *Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum*